

chtějí být na té správné straně technologické revoluce, měli by změnit i své firmy. Podívejte se třeba na hudbu. Když ji přestaneme uměle monopolizovat autorskými právy, její cena spadne tak, že bude buď levná, nebo prakticky zdarma. Vypadá to už dnes, že jsme našli model jejího prodeje prostřednictvím streamování a většina kapel si už zase vydělává hlavně koncertováním, hraním.

Oproti tomu se podívejte, jak fungují třeba stavební firmy v Británii. Podnikatelé dělají ze svých dělníků formálně jen živnostníky a nikdo z nich neplatí pořádně daně. Je to umělý začarovaný kruh, fakticky podvod.

❑ Pořád mi vrtá hlavou, jestli je technologie kouzlo, které změní kapitalismus? Právě teď vidíme největší firmy světa postavené právě na technologiích a díky nim stále bohatnoucí skupinku těch nejbohatších.

Filozof Francis Bacon řekl, že knihtisk, kompas a střelný prach změnil tvář světa. Přinesly nám na obchodě postavený kapitalismus. A internet a digitální technologie jsou stejně důležité jako knihtisk. Ten rozdíl je v tom, že namísto hromadění zlata a hodnoty přinášejí naopak pád cen, zlevňování, stejně jako dramaticky zlevnily knihy v 16. století. Přinesou nám stejnou proměnu světa. Říkám tomu postkapitalismus, protože to není socialismus, marxismus nebo komunismus, ale něco nového. Něco, co vznikne ze střetu společnosti a monopolů, jako je dnes především Amazon Jeffa Bezose.

❑ Říkáte, že zmizí určité části trhu, ale co budou

nové tržní síly, jak to bude fungovat?

To, co pohání inovace a kapitalismus, je ve skutečnosti konkurence, a musíme proto najít cestu, jak ji zachovat. Nepředstavuju si, že společnost bude nějaký jednobarevný monolit, to vůbec ne. Představme si, že bychom vyřešili problém s daněmi a skutečně v Británii na dvacet let zavedli základní příjem. Co byste ještě potřebovali? Motivovat lidi, aby ještě dělali určité činnosti, třeba se starali o staré a nemohoucí, což je ostatně problém už dnes. Můžeme ale najít modely, jako jsou komunity třeba deseti lidí, kteří se o sebe starají navzájem. To je přesně ta chvíle, kdy nastupují na řadu společenské inovace, sociální technologie.

❑ Bohužel už jsme takovou sociální inovaci v téhle zemi zkusili a popravdě to nebyl právě velký úspěch.

To ne, to nebyl. Nicméně, o tohle mi skutečně nejde a rozhodně nenavrhuji obnovit ty hrozné represivní režimy z minulosti. Podívejte se ale třeba na bývalou Jugoslávii, i mladí lidé říkají, že jejich systém tržního socialismu byl skutečně dobrý.

❑ Skončil občanskou válkou.
Ano.

❑ A genocidou.
Ano.

❑ A zavíral politické vězně do gulagů.

Ano, to vše se nicméně nestalo proto, že by Tito prosazoval model tržního socialismu, ale proto, že se snažil potlačovat nacionalismus. Já opravdu nehodlám naříkat nad koncem socialismu v Evropě, sám jsem v mládí pošoval

Filozof Francis Bacon řekl, že knihtisk, kompas a střelný prach změnil tvář světa. A internet je stejně důležitý jako knihtisk.

trockistické knihy do Ruska. Říkám jen, že jste měli čas se zotavit a v Polsku či Maďarsku se dostali k režimům s autoritářskými prvky, protože lidé zapomínají, zapomínají na fašismus a národní socialismus. Zapomínají, že generace jejich předků umíraly za lidská práva.

❑ Čeká nás tedy na jedné straně temná kyberpunková budoucnost světa ovládaného megakorporacemi v čele s nesmrtelným Elonem Muskem a na druhé novy Sovětský svaz, není třetí cesta?

Určitě je, protože lidé přirozeně tíhnou k budování svobodné společnosti. Vzpomeňte si, když začal vznikat internet, vyrojily se první imaginární komunity. Lidé si staví své utopické komunity a chtějí v nich trávit co nejvíce času. Tak proč nepostavíme tyto utopie i v realitě?

Jsem optimista v tom, že lidem se bude zdát temná kyberpunková budoucnost tak bezútěšná, že se budou snažit postavit utopii. Mimochodem i ve většině kyberpunkových románů či komiksů je obvykle někdo někde v poušti, kdo se snaží něco takového postavit z ničeho. Vždycky je tam nějaký šílený utopista.

❑ Je to ale stále nějaká forma kapitalismu, o které jste mluvil na začátku?

Může být, v tom smyslu, že stát i trh budou menší a více lidí bude mít více věcí zdarma. Marxistické vnímání kapitalismu a trhu bylo chybné, vznikají nové trhy a odvětví se zbožím a službami, za které se neplatí, a to je počátek přechodu k novému systému. Ale já už se ho nedožiju. ■